

A pornographia elleni védekezés.

Írta és felolvasta a Magyar Társadalomtudományi Egyesület
1909. évi január hó 22-ik napján tartott ülésén

DOLESCHALL ALFRÉD.

I.

A mióta a teremtő erő erre a csillagzatra embert telepített, kezdettől fogva beigazolást nyert, hogy eszmények nem emberi kezekbe valók. Az emberi bölcseségnek máig is legragyogóbb és – úgy látszik – még mindig nem kiaknázott forrása: a biblia tanítása szerint az Úristen az embert az ő képmására teremtette, – és mintha csak az alkotó universumnak is megbánnia kellett vala, mert ideális trónusáról, eszmények aetheréből földre lépett, hogy az embert az egyetlen Én részesévé tegye, őt az Ideál szolgálatába állítsa: már az első párt ki kellett tiltania Éden országából. Mert az ember éppen csak ember lön, aki – mert földről való – képtelen eszményi életet élni. Kivált, ha Ádámhoz Éva csatlakozik, – honny soít, qui mal y pense.

Pedig ez a gyönyörűsége mesé, nem is mese: élő és számlálhatatlan ezer évek óta ható valóság, az emberiség egész fejlődéstörténetének quintessentiája és bölcselete. Tanúság és ujj mutatás, hogy élés és visszaélés válhatlan ikertestvérek, miként a fény és az árnyék. Hogy az ember, mint a földi élet legtökéletesebb incarnatiója, amely termékeny, pazar és bőkezű eszmények hirdetésében és követelésében, oly képen azok követésének és megvalósításának művészetében, anulság és ujj mutatás, hogy ideálok nem e földről és nem

e földre valók; hogy az ember valójában kettős életű és ihletű természeti jelenség. Az egyik ihletet és életet az isteni szikra adja, mely őt örökéletű eszmények örökös bálványimádójává avatja; a másik az eredendő emberi ösztön és élet, mely az embert szenvedélyek rabszolgaságába hajtva őt képzelenné teszi eszmények megvalósítására. Az ember és az emberiség egész hosszú történetének ez a physiognomiája.

Szabadság: mily fönséges ideál és hány tengerre való vér ömlött miatta. Pedig az ember szabadnak született mint akár a Saharának homokja vagy a Samum szárnyai. Ők ma sem ismernek bilincset, és az ember? Jobb erről nem szólni. Ádámtól kezdve visszaéltek vele és önmaguk kovácsolták a rablánczokat.

Sajtószabadság: mily lelketemelő eszmény és mennyi mártíromság árán lett valósággá! Vajjon azzá lett-é?! Nem. Alig hogy szabadszárnyra bocsátották az eszményt, hogy uralja és szolgálja az emberben lakozó isteni szikrát, felülkerekedett az animal homo és bemocskolja az ideált. A sajtószabadságot lényében és létében orozva kerülgeti a sajtószabadosság. És ha útjában meg nem állítjuk, meg is fogja fojtani. És Luczifernek újból lesz kaczagni valója.

A sajtószabadságot az emberi génius szabad útjainak egyengetésére, szellemeknek felszabadítására és hódítására, az, igazság, a szabadság és mindkettő előfeltételének: a művelődés általános megalapozására és tökéletesítésére, tehát közérdekben szervezték meg. Azért, hogy felemeljen és építsen, nem pedig rombolásra és pusztításra. Hogy az emberiséget a műveltség és a művészet által felszabadítsa, hogy az emberi ideált táplálja és fejlessze: de nem, hogy az állatot vagy éppen a bestiát hívja elő és szolgálja az emberben. Amit kizárólagosan és tudatosan cselekszik meg a pornographicus u. n. irodalom. Melyet sokkal könnyebb gyűjtőnév alá foglalni, mint szabatosan meghatározni. A szenny-sajtó fogalma alatt gyakorlati megjelenésük és érvényesülésük alkalma és alakja szerint lényegében két különböző sajtóterméket értek, melyeknek általános közös jellemvonása, hogy tartalmuk és céljukhoz viszonyítva az egyébként még a tág lelkiismeretű hirdetési rovatokban sem tisztító szerként ajánlott nyomdafesték is szűztiszta fehérségben ragyog.

Az egyik tiszteletre méltó typust majd önálló alakban forgalomba hozott elbeszélések, regények, majd időszaki lapok és illusztrációk képviselik, melyeknek velejében mindig egy és ugyanaz a témája: a nemi élet természetes és természetellenes nyilvánulásainak és vele összefüggő bacchanáliáknak ad oculos és tendentiosus demonstrálása. Trágárságoknak mesterséges halmaza, melyeknek a »litteratus« úr illetéktelen pénzszerezési vágyán kívül minden tudományos értől és kötelező pirtól menten egyedüli célja és rendeltetése a tisztességes erkölcsöknek kigúnyolása, az érzékiségnek felzaklatása, a fajtalanságra való felhívás, buzdítás és bátorítás. Ezen rendeltetésüknek megfelelően első sorban a fogékony fiatalágnak és a szemléltetett aquilibristikában idegen, az érzéki világ mysteriumába még be nem avatott női világnak, mondjuk ki nyíltan: a tisztességes asszonyok és leányok címére készülnek. Szerepükben a prostitutio tanítói, kémei és ügynökei, akik tanítványaikat, majd áldozataikat éppen ott toborozzák, ahol mesterségük és kenyerük számára a leghálásabb, mert ugar voltánál fogva legtermékenyebb talaj kínálkozik. Eszközeikben nem válogatósak. Sokat ígérő, csiklandozó címek alatt és éppen nem kétes ábrázolatokkal, a kíváncsiságot feszítő tartalommutatóval csalogatják az »ő« kisdedeiket, akiknek sem fiatalsága, sem ártatlansága számukra nem jelent tilost. Sőt éppen ez az ő birodalmuk, amelybe vakmerő módon még iskolák, nevelőintézetek és a családi tűzhelyek küszöbén is befurakodnak. Ott pompáznak az üzletek kirakataiban és a classicusok, az imádságos könyvek tőszomszédságában, hogy a gyanútlanul vásárlóknak figyelmét valahogyan ki ne kerüljék. De azért – ha célra vezet – a discretiot sem vetik meg. Néma, de annál többet sejdítettő borítékok homályában is, szívesen megvonulnak, ha a szülők vagy a hitvestárs. ^ahol éber a rendőrség és az ügyészség, az ő zavaró és alkalmatlan figyelmét is kikerülni tanácsos.

És az eredmény? Bőséges, szüntelen aratás. Az ő vetésüknek megérése évszakot nem ismer, földben nem válogat: sziklák is robbant, nyárelő vagy télutó: nincs semmi baj, mindig aratnak. Aratnak és kaszálnak. Első sorban a nép gyermekei között. Akiknek nincs hűséges Mentoruk, ki napkeléstől lenyugvásáig féltő gonddal kísérné minden léptüket

és óva inthetné látható és láthatatlan Kirkék csábításaitól. Akiknek élete, sajnos, még mindig nagyrészt az utcán gördül le, akik beléjük oltott fegyelem és erkölcsi érzés hiányában mohósággal szívják magukba azt a fertőző szellemet és annak egész világát, mely a számukra annyira könnyen hozzáférhető szenny olvasmány okban feléjük int. Hogy mily hatással: arról az erkölcsrendészeti, a rendőrségi és büntetőbírószági levéltárak számukban kimeríthetetlen, végtelenül szomorú történeteket mondhatnak. Hány ezer, meg ezer esetben indult meg a lelki, majd a testi züllés útja egy úgynevezett »regény« olvasásánál, hogy azt a szegény gyermeket az erkölcsi posványba, majd a criminalitás karjai közé vezesse. Kérdezzük meg csak a fővárosi rendőrség és a gyermekvédő otthon tisztviselőit, mily zsenge korban lévő leánykák lépnek ama megnevezhetetlen utolsó rend kötelékébe, amelyben csak fokról-fokra való sülyedésnek, abból való kiemelkedésnek alig van helye. Ha pedig a fiatal bűnösök, a tolvajvilág csemetéinek élettörténetét kutatjuk, túlnyomó részüknek már apró kezében ott találjuk a pornographiát és akaratukon kívül való szövetéséges társát, a rémregényeket. Amelyeknek útvesztőjébe egyszer belekerülve mint a morphinisták nem tudják többé nélkülözni a képzeletet, az érzékeket felcsiklandozó, álmokba ringató mérget és ha más módjuk nem kínálkozik: lopás útján vagy lopott pénz árán keresik föl újból és újból társaságát és élvezit.

Ha azonban úgy találom, hogy a szennysajtónak ez a típusa éppen az erkölcsi veszélyek ellen leghathatósabb és legkiterjedtebb oltalomra és védetemre reá szorult serdülő korra való vonatkozásában a legveszedelmesebb: lehetetlen szemet hunyni általános demoralisáló hatása előtt is. A mai nap annyiszor felpanaszolt és lépten-nyomon constatálható általános erkölcstelenségnek egyik tápláló forrása és mozgató rugója a pornographia és az az úgyszólván korlátlan szabadság, amellyel nyíltan és nyilvánosan föllép, akadálytalanul hat és érvényesül. Már egymagában az a tény, hogy ez az irodalmi fajzat, mely maga sem igényli, hogy akár a tudomány, akár a művészet vagy pusztán a teremtő észnek és szellemnek productumaként és hirdetőjeként értékeltessék, annyira virágozik és hódít, hogy lépésről-lépésre háttérbe szorítja a becsüle-

tes és tisztos szépirodalmat: szóló bizonyosága korunk erkölcsi depravatiójának, amely neki éltető és lételeme lévén az ő szempontjából, nincs min csudálkozni, hogy sem eszközt, sem alkalmat nem mulaszt, hogy mindjebban világításra és lángra lobbantsa az ő csillagzatai, megtermékenyítse tápláló talaját: az erkölcsstelenséget.

Ha a mai anyák és apák azon keseregnek, hogy fiaik ifjúságuk delelőjén aggastyánok, mielőtt férfiakká lettek volna, minden idealizmusból kivetkőzött, testben és lélekben megroppant legények: tekintélyes részben köszönjék a szennysajtó szabadságának és szabadosságának. Amely, mielőtt önitéletük megérett, önuralmuk megedzett, lelki világukból az erkölcsi tisztességnak még fogalmát is kitépi, szülőik házasesetét, nőtestvérük szendeségét, erényét és leányi becsületét mocsarak fertőibe mártja, fogékony érzelmkörükből a női nem irányában emberi természet és hivatás rendjénél fogva sejtetelemszerűen beleoltott ideális tiszteletet és gyöngéd hódolatot kipusztítja és helyébe követelő, durva Megaráknak, az öltözetlen asszonyi állatnak oltárát emeli. Amely hadat üzen minden szeméremnek és női erénynek, hóbortnak és véteknak hirdeti az önmegtartóztatást és mérsékletet, ostobaságnak és betegségnek a házaseset, a hitvestársi hűség kötelmeit, a testvéri viszony szeplőtelenységét; melynek csak egy a prófétája és ideálja: az önczélként hirdetett és fenéig szüröcsölt szabad kéj és szerelem. Annyi kedves és behizelkedő dallamban fuvják a nótát, míglen hisz benne, aki hallgatja és a nótának vége: korai levélhullás, szárnya-szegett ifjúság, törött cserepek és semmi más.

Szóljak még a pornographiának hódító útjáról a leendő anyák, az ellentálló képességben az ifjagnál is kevésbé edzett hajadonok, sőt hitvesek lelkületében! Nem teszem. Aki tudja vagy legalább is. képzeli, hogy ezeknek a szellemi brigantiknak nyomorúságos kenyérkeresete következményeiben hány korai rózsát hullatott, mennyi duzzadó reményt tépett meg és gyakorlati kihatásaiban mily mértékben szolgál a női, úgy nevezhetem, szabad foglalkozás csatornáiba való bevezető árokként: annak újat úgy sem mondhatnék. Aki pedig nem tudja és érdeklődik: ám forduljon azokhoz a bánatos szülőkhöz, akiknek leányaik még életben vannak ugyan, de szá-

mukra máris halottak. Ha pedig tudakozó útjában a forráshoz érkezett, ám kérdezze Venus istenasszony szolgájától: mi adta meg a lökést, hogy ehhez az oltárhoz szegődött? Akkor majd meg fogja érteni a pornographiának a pornokráciával való kölcsönhatását. És meg fogja bocsátani, ha kezdettől fogva végig a pornographia hatalmasságait a pornokrácia színvonalában értékelem.

Nem nélkülözhettem ezeket a praemissákat, midőn a pornographia ellen javasolható védelmi eszközöket kívánom konstruálni. Mert védekezésnek csak veszélylyel szemben lévő helye, mindenekelőtte az utóbbit kellett constatólnom és szemléltetnem. És mivel tárgyam keretébe illően ugyanaz a veszély a szorosabb értelemben vett pornographikus úgynevezett irodalmon kívül, de vele természeti származásánál fogva szoros kapcsolatban levő más térről is fenyeget: nem térhetek ki előle, hogy a belső értékében, valójában és céljai, valamint hatásának azonosságánál fogva egységes és egyazon feketesegű sajtóbeli tevékenységnek második alakzatával, a mindnyájunk által ismert bizonyos kvalitású hírlapi hirdetésekkel, ajánlatokkal és üzenetekkel foglalkozzam. Tudom és érzem, hogy kényes kérdés; mert nagy hatalmasságnak, bár – hála Istennek! – a napi sajtó csak egy részének circulusait zavarja. De úgy találom, hogy amikor a szennysajtó termékeivel foglalkozom, nem mellőzhetem hallgatással annak talán legkihívóbb és legszemérmertlenebb alakzatát, a szennyes hirdetéseket. Azokat, melyekben a szabad szerelem kereslete és kínálata üzletileg és üzleti szellemmel lebonyolítatik. Az alkudozó felek között bármelyik is legyen a vesztes vagy a becsapott: a nagyhatalmasság expositurája, a hírlapvállalat mindig jó és biztos üzletet köt, mert a hirdetési díjak előzetes lefizetése nélkül és előtte nem vállalkozik párjuk után busán turbékoló gerliczéknek házasság közvetítésére.

Szent igazság, hogy a hírlapoknak hirdetési rovata ma már a forgalmi életnek egyik fontos, szinte nélkülözhetetlen tényezője. És ha a napi sajtó ezt a rovatot túlnyomóan üzleti szempontból kezeli, nem érheti miatta semmi gáncs. Mert a forgalomban a szolgáltatásnak és az ellenszolgáltatásnak ez a normatívuma, és mindnyájan tudjuk, hogy a szorosabb értelemben vett hírlapok anyagi existenciájának legfőbb forrását

éppen a hirdetések szolgáltatói. Csakhogy az üzleti szellemnek is vannak legitim határai és tilalomfái, amelyeken keresztül gázolva beleütközünk a publica honestasba. A sajtónak nincs privilégiuma a köztisztesség kötelmei alól való mentességre, még a hirdetések rovatára vonatkoztatottan sem, amelynek pedig eléggé tág a lelkiismerete, mert éppen csak üzleti rovat. Az üzletek világában is különböztetnek tisztesség és annak ellenkezője között. És ez a különböztetés a hírlapok üzletszerű ügykezelése előtt sem áll meg. A hírlap lehet jó vagy rossz, komoly vagy frivol: de kerítő szerepére lealacsonyodnia nem szabad. Még úgy sem, hogy ezt a nemes foglalkozást a kiadóhivatal felelősségére hirdetések alakjába öltözteti.

Elvégre is a nyilvános hírszolgálat hivatott orgánumaitól prudériát senki ne várjon. A való élet tükrei, melyeknek szabad igazat mondani akkor is, ha ez a valóság olykor visszataszító. És ha tudós Faust doctor Gretchen nyomát még hirdetményileg is követi: ám legyen meg az öröme. Ha megtalálja, Gretchen bánja; vagy ő, vagy mind a ketten, csak egyik nem: a hirdetés. Hogy szerelmesek, vagy akik minden áron azoknak képzelődnek, hírlapi hirdetésekben megkergetik és megváratták egymást: az lehet nekik jó vagy rossz, legtöbb esetben csak a hírlapoknak hasznos, de mindössze kicsiny pásztordalok, melyeket megszoktunk; lány fuvolahangok fiataloknak buzdításul, öregeknek andalító reminiscencia. Mindenki, aki az epedő üzenetet olvassa, sejt; olyik a discretio fátyolát is lebbentgeti; a költői ihlettel megfestett ideálban minden leányka magára ismer. Ám legyen. Az egymás számára megteremtett két nem között való közeledési és távolodási érintkezésben ezt a modus procedendit már úgy megszoktuk, hogy hiányát szinte nélkülöznők. A természet törvényeitől rendelt hivatás kivívásának küzdelmében egyik Vagy másik alakban régen polgárjogot nyert; mondjunk hálát az égnek és a sajtótechnikának, hogy a hajdan félelmetes rabló vitézek csak a poësisben erős hirdetési előfizetőkké szelídültek.

Aki azonban figyelemmel kíséri egynémelyik, még pedig olykor előkelőség és olvasottság tekintetében előjáró napilapok hirdetési rovatát, könnyen meggyőződhetik arról, hogy az apróhirdetéseknek egy új speciese keletkezett, terjedelem-

ben és változatosságban napról-napra nő, de fokozva gyarapodik arczátlanságában és meztelenségében is. Ez már nem a postillon d'amour többé-kevésbé ártatlan szerepe, hanem a tiszta – jobban mondva tisztára piszkos – és leplezetlen kerítés. Megvilágításul álljon itt néhány példa, melyet egy napilapnak egyetlen számából följegyeztem. Egyszerre négy »fiatal«, majd »fess fiatal« és »csinos fiatal« »manikűrő« és »masszírozónő« ajánlkozik, hogy urakat és hölgyeket, »lakásán« »manikűröz«, illetve »masszíroz«. Természetes, hogy az illető nő korára és megjelenésére vonatkozó adatok vastag, nagy betűkkel nyomvák. Ezeknél az ajánlatoknál csak az a megnyugtató, hogy legalább tiszteletben tartják a két nem közötti paritást, lévén a fess, csinos, de mindig fiatal nő lakása urak és hölgyek részére egyaránt nyitva. Csak azt nem tudom, hogy ez a nagylelkűség enyhítő vagy pedig súlyosító körülményként van-e kombinációba véve? Íme, egy másik typus, amelyben ez a paritás már csak úgy jut kifejezésre, hogy a kereslet tárgya majd férfi, majd női személy. »Urak! (kövér, nagy betűkkel). Ki volna hajlandó egy csinos, fiatal özvegy asszonyt kiségetni kisebb összeggel, de csak olyan írjon, akinek garçon lakása van.« Nyilvánvaló, hogy a menyecske a kisebb összeget saját nembeli jótévőtől elfogadni nem hajlandó, mert ezt női büszkesége tiltja. »Uraim! Csinosnak mondott, virgoncz kis médi vagyok, ki tud örülni az életnek, de, mert a nóta is azt mondja, hogy csak párosan szép az élet, szeretnék meggyőződni róla. Kellemes, jó pajtást keresek, kivel szórakozhatnék, ki engem az élet apró örömeivel megismertetne. Előre is kijelentem, hogy csak szórakozást keresek«. A virgoncz kis médinek ez a fentartása mindenesetre egészen más világításba helyezi ártatlan ajánlkozását. Vannak azután, kik elvből csak idősebb urakra capriczirozzák magukat, de uraknak lenniök kell, még pedig fizetés-képes uraknak. Magától értetik, hogy a megszorult dámák mindig fiatalok, olykor »feltűnően szépek«. Lássuk. »Fiatal elegáns úrinő oly éltesebb úr vagy főpap barátságát keresi, ki nagyobb összeggel kiségetné«. Esetleges csalódások kiküldése végett ő nagysága az ajánlatokat »tizenkilencz éves« cím alatt kéri. Bár már ugyanazon lapszámában veszedelmes versenytársa támadt abban a »feltűnő szép, tizenhét éves, tisztességes

úrileány«-ban, aki »idősebb arisztokrata állandó pártfogását keresi« és biztatásul a leveleket »szerény« jellegére várja. Végül a sok közül még csak egy példát már csak annak igazolására is, hogy a szabad szeretkezés hódító apostolnői még nem szorították ki végleg a küzdőtérről az általuk annyira kicsibe vett férfinemet. »Szobaleányok! Szeretnék egy csinos, molett, fiatal szobaleánnyal megismerkedni, ki hajlandó szabad idejét egy fiatal ember társaságában eltölteni. Színházba és egyéb szórakozó helyekre járnánk és megtetszés esetén állandó barátok maradnánk«. Világosság kedvéért a kis kacsok ajánlatai »édes esték« jellege alatt voltak útnak menesztenők.

Úgy hiszem, szükségtelen folytatni a csokor fűzését. Ez a pár mutatvány, amelyet – ismétlem – egy első rangú napi lapnak egyetlen számából a hasonló kaliberű hirdetéseknek ^egész tömkelegéből különös megrostálás nélkül kiemeltem, talán felold azon kiindulásom valóságának részletesebb igazolása alól, hogy ezek és a hozzá hasonló hirdetések nem egyéb, mint a kerítésnek különleges vállfája. Olyan, melyet nyíltan, sőt a legnagyobb nyilvánosságnak kényszerű assistentiája mellett pénzért üznek. Kizárólag és egyes-egyedül azért, hogy a lapvállalat pénztárát telítsék, a hirdetési bevételeknek duzzasztására és az érdekelt előfizetők szaporítására. Mert még föltételezni is lehetetlen, hogy a szedő is át nem érezné, mennyire piszkos munkát végez, mikor a kézirat alapján az e fajta felhívásokat és felkínálkozásokat világgá röpiteni kényszerítik. Az erkölcsrendészeti hatóságok végre-valahára megtisztították a fővárosnak legalább is kivilágított utczáit a tolakodó kínálat bizonyos minőségaitól, de tehetetlenek azzal szemben, hogy egyik-másik napilap ugyanazon minőségű kereslet és kínálat börtönhelyiségévé szegődött. Az olvasó közönség pedig, akár tetszik neki, akár nem, az üzlet lebonyolításánál assistálni kénytelen. Mert úgy parancsolja a lap tulajdonos, aki vagy amelyik csak naiv lelkek megtévesztésére mosakodik az ártatlanság vizében, amikor velük el akarja hitetni, hogy ezek és hasonló üzelmek csak a kiadóhivatalt terhelhetik. Piszkos üzlet és semmi más, amelynek kedvéért sárba rántják a sajtónak etikáját és demoralizálják azt a közönséget, melynek ezekről a kerítési erőlködésekről tudomást kell vennie, akár

tetszéssel, akár megbotránkozással fogadja. Az erkölcstelenség terjesztésének, az arra való kínálgatásnak ez a módja az, melynek okából a szóban levő hírlapi hirdetések bizonyos vonatkozásokban még a szorosabb értelemben vett pornographiánál is kárhuztatóbbnak, mert veszedelmesebbnek tartom.

A szorosabb értelemben vett pornographiának a köz-erkölcsökre veszedelmes jellege és hatása tudniillik legnagyobb-részt nyilvános garázdálkodásában, abban csúcsosodik ki, hogy nem csak úgy szólván mindenkinek, olyanoknak is hozzáférhető, kiknek kezébe nem való, hanem minden módon és eszközzel minden rangú és rendű embereknek és emberkének feltolakodik és kiáltó hivatásaival olyan körökbe is behatol, ahol csak bomlasztó és rothasztó hatásaiban érvényesülhet. Értem általában a romlatlan, hiszékeny népelemeket, első sorban a legalább is mérsékelt idealismusra reáutalt gyermek- és fiatalkort. De a korlátlan és fesztelen nagy nyilvánosságra való törtétese mellett is ez az irodalmi salak kényszerűségből bizonyos fokú discretióra van reáutalva. Könyv vagy füzet terjedelménél fogva képtelen bájait és titkait egy lélekzetvételre feltárni, amitől egyébként is óvakodik; már csak azért is, mert ha a boríték mindent elmondana, amit fed: a kirakatok útján imigyen kielégített kíváncsiság vásárlás nélkül tovább ballagna. Ezek a borítékok és a rajtuk esetleg pompázó prospectus csak sejtetnek és ígérnek: a valót csak akkor és annak tárják föl, ha valaki a könyvet megvette. Ami minden körülmények között több obulust igényel, mint egy hírlapnak ára. És ami a földolog: a pornographiát csak az olvassa, aki úgy akarja; alkalmá magától és önkénytelenül nem igen adódik.

Másképpen fest és jelentkezik ama bizonyos apró hirdetések pornographiája. Egy csapással elevenbe markol; csiklandoz, ígér és ad. A pornographia elméleteit átülteti a gyakorlatba. Kézpénzzel operál. Akiket amaz verbuvált és praeperált: ők az apró hirdetésekben már mesterekként mutatkoznak be. Az egyik szárnyait bontja, a másik szennyesét mossa. És mindegyik a szabad sajtóhoz folyamodik. Proscribálja, pardon, hirdeti magát: felkészültem, mindenkinek rendelkezésére állok, akit illet és – akinek apró vagy nagy pénze vagyon, vagy pedig olyanra reá szorul. Mindenkinek, akinek az újság keze ügyébe kerül; akár mert reá szorul, akár szórakozásból vagy

unalomból. És éppen itt van az ugró pont. Tudjuk – és alig is lehet kikerülni – hogy újságok már a fiatalság kezébe is jutnak, mely ezen a módon minden alkalomkeresés és praedispositio nélkül olyan életfolyamatoknak és eszmeváltásoknak mindennapi megfigyelője, majd tanulmányozója lesz, melyek aligha tartoznak a nevelés, az erkölcsökben való megedzés, de talán még az újabban sok oldalról sürgetett nemi felvilágosítás eszközei közé sem. Oly panoráma tárul föl előtte, amelyet nem is keresett, de amely a legnagyobb változatossággal újból és újból bemutatkozik neki és – – hívogatja. Nem a hirdető, maga a kiadóhivatal nap-nap mellett lágy hangokkal, – mézes szavakkal fülébe cseng: hölgyeim és uraim, itt a legjobb alkalom, tessék besétálni és válogatni. Itt van ezeknek a csak nevükben apró, vezető motívumukban ökölnyi nagyságú hirdetéseknek második fekélye: nyílt csábítás és felhívás az erkölcstelenségre, a szó legigazibb értelmében kerítő foglalkozás, melynek a hírlap meghatározatlan és kiszámíthatatlan útjainál fogva végtelen a birodalma. Amely, hogy mennyire hódít: bizonyítja a hirdetéseknek és ajánlközásoknak ijesztő növekedése.

II.

Ha constatáltuk, hogy a pornographia egyik alakzatában csak úgy, mint a másikban veszedelmes jelenség, mely a közerkölcsök megtámadásában nyilvánulva azoknak összeroppanásából, az erkölcstelenségből él és virul: akkor oly társadalom, mely egyetlen tagozatában sem nélkülözheti az ethikai alapokat, önkénytelenül reá van utalva a védekezésre. Amelynek eszközeit ott kell megkeresni, ahol a kórnak gyökerei fakadnak. Még akkor is, ha vele az annyiszor hangoztatott, ahányszor compromittált szabadság szentélyébe kellene belenyúlni.

Ne áltassuk magunkat: a szabadság nem szabadosság. Éppen oly kevésbé, amint erő és erőszak nem congruens fogalmak. Az egyik erény, a másik erénytelenség; az egyik jog, a másik jogtalanság. Az egyik alkot, a másik rombol; amaz felemel, ez süllyeszt. Az emberi szabadság az ősi természet adománya, a szabadosság emberek tákolmánya, a szabad-

ságnak fattyúhajtása, amelyet lenyesni illik, hogy igaz, erős hajtásokban viruljon a törzs. Mert egyébként az illegitimitásban elcsenevészik és elvérzik, miként az erőszak elsatnyítja és agyonszorítja, elnémítja a legjobb, a leghatalmasabb erőket is.

Akik a szabadság köpenyébe burkolódzó szabadosságnak korlátozásában, a joggal való visszaélésnek megfékezésében önkényt és reakciót szimatolnak, azok ám sorakozzanak hadba minden társadalmi szabálylyal és állami renddel szemben, küszöböljék ki a házasság és a család intézményét és dobjanak lomtárba minden törvényt és tételes jogot: első sorban temesék el a büntető jogrendet. Mert valamennyi a fesztelen és korlátatlan szabadságnak egy-egy gátja csak úgy, amint a szabad természet is a halat a vízben, a madarat a légtelen növeszti és legkisebbik gondja, hogy ezzel az ősi berendezkedéssel saját teremtményeinek szabad mozgását megköti. Hiába panasználja az emlős, hogy neki tojásokat rakni nem szabad, ami a tyúknak meg van engedve, mely ismét saját sorsosaitól bolondnak jelentetné ki, ha a szoptatás szabadságának paripájára ülne. Mert a természetnek is vannak törvényei, a természet szabadságának is vannak határai. Senki nem írta, senki nem incorporálta és talán éppen azért örökéletűek és sérthetetlenek; mert a természet rendje dictálta őket.

Azok a visszaélések, melyeket már a pornographia szó is kifejez, látszólag a sajtószabadságnak fattyúhajtásai, mert kétségtelenül csak a szabadsajtó világában burjánozhatnak. Csak ahol az uralkodó jogállapotnak, az általános szabadságrendnek és szervezetnek egyik vezető tétele, hogy »gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti és szabadon terjesztheti«, csak ott ütheti föl oly bátran és büszkén fejét a szennysajtó is, miként ezt Magyarországon teszi. Pedig erős a meggyőződés, hogy a pornographiának a sajtószabadság nagy és gazdag eszméjéhez semmi köze, soha nem is volt joga hozzá, hogy annak árnyékában megvonulva, erős privilégiumaiban osztozkodjék.

A sajtószabadságot, mint a lelkeknek és az eszméknek felszabadítását mindenütt közérdekből, a közérdek kiszolgálására szervezték meg, amint az 1815-iki belga alkotmány indokolja: »A sajtó a fölvilágosodás terjesz-

tésének legalkalmasabb eszköze lévén, azzal mindenki szabadon élhet.« Magyarországon is, amikor a márczius 15-iki 12. pont élére helyezték »kívánjuk a sajtó szabadságát, a censura eltörlését«, a szabadsághymnust azzal, vezették be: »legyen béke, szabadság és egyetértés.« A vezető motívum itt is, ott is, másutt is egy és ugyanaz volt: a szellemnek, a tudománynak, a művészetnek felszabadítása mesterséges bilincsek alól, hogy terjedjenek, hódítsanak, alkossanak, hogy az emberiség közkincsévé lehessenek, szolgálhassák az emberi ideált. Senki sem tekintette a sajtószabadságot önczélként és minden korlát nélkül valót, amint hogy korlát nélkül szűkülő szabadságot a metaphysika sem ismer. A magyar sajtótörvény is ugyanakkor, amikor a sajtó szabadságát incorporálta, megszervezte a sajtóvétségeket is, tehát egyidejűleg körülhatárolta azokat a tilalmi területeket, amelyekre reálépni még a szabadság lobogójával sem szabad. Sajnos, ezt a mozzanatot szinte szenvedélyszerűen elfelejteni és elfelejtettetni igyekeznek azok, kik első sorban a sajtóból és nem a sajtónak élnek. Valahányszor a törvénynek rendeletéből megindul egy-egy sajtóper bizonyos oldalról mindig felhangzik a jajkiáltás: hol a sajtószabadság?! Ezek az elemek tudniillik a sajtó szabadságának valódi tartalmát úgy értelmezik, hogy a sajtónak minden szabad, minden illik: hazudni és becsmérlni, izgatni és keríteni egyaránt. Hogy ami sajtón kívül elkövetve erkölcsstelenség és büntetendő cselekmény, az a sajtó szárnyait csapkodva, szűz tisztaság és hősi tett. Úgy teszik, mintha maguk is hinnék, hogy Herostratos és Heros azonos fogalmak. És valójában csudálni való, de igaz, hogy a rendszerint csak zavarosban halászó sajtó lovagoknak a szabad sajtón ejtett sűrű könnyhullatása, valahányszor tilosban portyázva nyakon csípi őket, azzal az eredménynyel járt, hogy az úgynevezett köztudatban a sajtószabadság igazi lényegéről és jelentőségéről kiindulásában és következtetéseiben hamis és veszedelmes meggyőződés keletkezett és fejlesztett. Az a balhit, mintha a sajtó és munkásai minden törvény, minden rend, minden ethika és aestetika, minden kötelesség és minden fegyelem fölött állva, a felséget megillető szent és sérthetlenség egyedállásának részesei volnának, amelyhez, bárha orgiákat ül, hozzányúlni szentségtörés, akiket csak azért, mert

a sajtó bátyái mögül garázdálkodnak, felelősségre vonni egyáltalán nem, akkor sem szabad, ha a nemzet és a társadalom, egyeseknek és közületeknek testében és lelkében, múltjában és jövőjében taposnak, ha számításból és merőben nyereségvágyból mindent megfertőznek, amihez erkölcs és tiszta ihlet tapad, mindent sárba rántanak, ami az egyénnek és az összességnek szent és érinthetetlen. Kísérjük csak figyelemmel a sajtóperbeli tárgyalásokat, szolgáljon azoknak alapjául akár honárulás, nemzetiségi vagy felekezeti, vagy társadalmi bujtogatás, akár pornographicus elmefuttatás: a vádlottak és érdekkörük minden egyes esetben és következetesen megkondítják a vészharangot, hogy megsértették a sajtószabadságot és a vádhatóságnak minden tudását és ékesszólását kell latba vetnie annak az esküdekkel megértetésére, hogy a sajtó szabadsága és az ahhoz fűződő privilégiumok hatályossága megszűnik, amint a tételes büntető jogrenddel jut összeütközésbe.

Ebből a néző pontból iktatták törvénybe mindenütt a sajtószabadság elvét mint a polgári és alkotmányos szabadságjogok egyik kifolyását. Aminthogy valójában nem is különleges kvalitású és kvantitású szabadságjog, oak olyan, mint az egyéni és a társadalmi szabad mozgás és érvényesülés akármelyik más szabálya. Fokozott nymbus csak azért övezi, amiért a négerék között a rabszolgakereskedésnek jóval fiatalabb keletű tilalmát, mert a tényleges hatalommal és a hatalmasokkal szemben úgy kellett kivívni, mint hajdanában és még nem is olyan régen a személyes szabadságnak sértetlenségét, a szabad költözködés és letelepedés jogát, amint Magyarországon mindmáig sem sikerült incorporálni a szabad gyülekezési jognak pragmaticáját és hatályos biztosítékait.

A sajtó csakúgy szabad, mint maga a gondolat, amely csak addig felelőtlen, míg tettek alakját és erejét öltve a tételes jogrendtől védett realitás ellene nem tör. Birodalma határtalan: mintha csak nem ebből a világból való volna. De mert itt él és hat, nem pedig az ideálok magasságában: akarva, nem akarva alkalmazkodnia kell a reális élet alapzataihoz és követeléseihöz, amelyek lehetnek való szükségben vagy képzelődésben sarkallok, transcendentális szemüvegen tekintve és mérlegelve szabadságnak vagy önkénynek expo-

nensei: de a realitás és az alaki legitimitás tényével igazolvák. Amit a tételes jog tilt, annak elkövetése tiltott cselekedet és ha a tilalom büntetőjogi szentesítésben részesült: büntetendő cselekmény; akár sajtóban, akár azon kívül követték el. Ameddig a társadalmi együttlét a tételes jogszabályozást nem nélkülözheti, az egyének és a közületek ' magatartása jogosságának avagy jogtalanságának mérő szabályát utolsó sorban mindig a tételes jog szolgáltatja. Amelynek kihívása és megtagadása egyazon kezelést igényli, egyazon reakciót hívja ki, akár a sajtóban, akár azon kívül történt.

Már a magyar sajtótörvény a sajtóvétségek megszervezésével kifejezésre juttatta azt a parancsot, hogy a sajtónak nemcsak a szorosabb értelemben vett állami és társadalmi jogrendhez kell alkalmazkodnia, hanem az általános erkölcsi felfogással, az erkölcsiséggel sem szabad szembelyezkednie. Az 1848: XVIII. t.-cz. 5. §-a szerint egy évig terjedhető fogsággal és pénzbüntetéssel büntetetik, ki »a nyilvános köz- és vállalásos erkölcsiségből s a tisztességes erkölcsökből csúfot *üz*«, oly rendelkezés, mely teljességében alkalmas az általam a korábbiakban jellemzett piszkos sajtóbeli üzelmek m i η d a két alakja ellen kifejtendő államhatalmi megtorlásra. Mindenesetre alkalmasabb, mint a pornographiára való vonatkozásban a büntető törvénykönyv 248. §-ával történt felváltása, amely törvényhely már csak »a fajtalan ságot tartalmazó« irat, nyomtatvány és képes ábrázolatnak nyilvános helyen kiállítását és terjesztését veszi a criminalitás alapjául, de bizonyos fajtájú apró, de kiáltó hirdetéseket az ügyész beavatkozása ellenében fedez. Minden körülmények között jellemző, hogy a szabadságköveteléseknek szinte mámorában megalkotott magyar sajtótörvény a »közerkölcsiség és a tisztességes erkölcsök« kötelező tisztelete és kímélete tekintetében szigorúabb és szorosabb korlátok közé szorította az éppen akkor szabadságra szólított sajtót, mint a fenyítő rendeltetésű büntető codex. Mert meg kell jegyezni, hogy ennek 248. §-a nemcsak hogy a sajtótörvény nyelv szemben szabadabb tért enged a sajtónak az erkölcsös alaptól eltávolodására, sőt egyenes megtagadására, hanem a tisztességet és az erkölcsöket mételeyező sajtó munkásaival és segédjeikkel szemben alkalmazható büntetésnek mértékét is a korábbi joghelyezethez viszonyítva lényegesen mérsékelte.

Mindezek mellett is constatálni kell, hogy a magyar büntető jogrend igenis szemügyre vette a szorosabb értelemben és önálló alakjában jelentkező pornographiát és hogy külön büntetendő cselekménynek minősítése mellett büntetéssel illeti nemcsak a nyilvánosságnak átadott e fajta nyomtatványok szerzőit, hanem mindazokat is, kik pornographicus termékeket nyilvános helyen kiállítanak, árulnak vagy terjesztenek. De sőt, mivel a bíróság által megállapítandó büntetőjogi felelősségnek kihívása és kijelentése bizonyos hosszadalmasságtól fel nem szabadítható, a kívánatos praeventio érdekében egy 1897-ből való kormányrendelet arra utasítja a rendőri hatóságokat, hogy amennyiben szemérmét sértő nyomtatványoknak, különösen képeknek nyilvános helyen való kiállításáról tudomást vennének, ennek azonnal való megszüntetését rendeljék el és aki a rendőri felszólításnak nem tesz eleget, az közgazgatásilag elbírálendő külön kihágást követ el. Kétségtelen tehát, hogy a szorosabb értelemben vett pornographicus foglalkozás nemcsak hogy büntetőjogilag tiltva van, de bizonyos vonatkozásokban gondoskodás történt az iránt is, hogy a közönség – első sorban annak hiszékeny és legkönnyebben félrevezethető része – a szenny irodalom toladó felkínálkozásaitól megkíméltessék.

Ha ezek ellenére azt látjuk, hogy a pomographia már jó ideje szakadatlanul virágkorát éli, hogy oly valóságos üzleti ággá fejlődött, mely jövedelmezőségben a komoly, becsületes és tisztességes munka dicséretét rég megczáfolta; ha minden nap arról győződünk meg, hogy ezt az üzletet a képzelhető legnagyobb nyilvánossággal és reclamdobbal bonyolítják le olyannyira, hogy ma-holnap már az sem fog csudálkozóba ejteni, ha az iskolai évek megnyitása alkalmából köröztetni szokott könyvek és egyéb felszerelések jegyzékébe a szerelmi »irodalom« kiválóságait is fogják nélkülözhetetlen forrásmunkaként ajánlani: akkor önkénytelenül felmerül a kérdés, mi ennek a balhelyzetnek magyarázata vagy legalább is mentsége? Magyarázata van, mentsége nincs.

Egyik – de valójában csak látszólagos – magyarázata ugyanaz, mintha választ keresünk arra a kérdésre: hogyan van az, hogy amikor a tételes jogrend a gyilkosságot fejevesztéssel, a lopást szintén nem jutalmazással, sőt olykor

elégé érzékeny szabadságbüntetéssel honorálja, mégis gyilkos is, tolvaj is akad elég nagy számban. Holott még a lelkületükben legnagyobb gazemberek is felemelt fővel szeretnek büszkélkedni és a szabadságért való rajongás és tülekedés oly vehemens, hogy a szenvedély okozta rövidlátás folytán már-már a lelki rabszolgaságban, a terror uralmában látják a nagy szabadság hajnalhasadtát. Mert emberemlékezet óta való tapasztalat szerint a büntető jogrend és jogszolgáltatás csupán csak ultima ratio, a Damokles kardjának megvillanása, olykor lesújtása, de alig-alig tölti be a villámhárító szerepét és rendeltetését. Constatai és levonja a »quia peccatum est« következtetéseit, de nagyobbára képtelen a prévenir vagy éppen a positiv alkotás hivatására. Mert a legtökéletesebb büntető törvények is legfőlebb arra jók, hogy megkerülésükre és kijátszásukra taÉít» sák ki azokat, akiket megilletnek; az egyének tisztességérzétére, becsületérzésük felkeltésére, avagy megerősítésére, a jog, az igazság, az erkölcs és a törvény irányában tartozandó tisztelet és hódolat kiváltására való képtelenségük régi idők folyása óta szomorú, de vitán kívül helyezkedett valóság.

Mégis igen lényeges különbség van például a lopás vagy a pénzhamisítás és a pornographiának büntetőjogi minősítése, tehát büntetési sanctióval tiltott cselekményként kijelentése között, oly különbség, mely már közelebb visz a szennysajtó szédületes terjeszkedésének és szabad térfoglalásának megértéséhez. Az a körülmény, hogy a lopási, a pénzhamisítási és annyi más paragraphust alkalmazásba veszik, a piszkos sajtóra vonatkozó 248. § pedig jobbra íróít malaszt, melyet alkalmazásba vételének szinte következetes elmulasztásával a gyakorlat már csaknem hatályából léptetett. És ebből a nézőpontból lehetetlen az illetékes hatóságokat szemrehányással nem illetni, hogy a pornographia üldözése körüli jog- és kötelességkörüket nemcsak hogy az abban lappangó társadalmi veszély bel- és külterjességéhez viszonyítottan nem merítik ki, de alig-alig is veszik alkalmazásba. A B. T. K. 248. §-a Szerinti vétségnek bűnvádi üldözése nincs magánegyén tetszésére. Vagy önkényének kiszolgáltatva, hivatalból érvényesítendő közvádnak tárgya és feladata az és mégis azt észleljük, hogy számtalan fajtájú és tömegű, félreismerhetlenül a törvény meghatározása szerint »fajtalanságot tartalmazó« nyomtatványt a nagyobb nyilvánosság mellett büntetlenül terjesztenek, árul-

nak és kiállítanak. A korábban felhívott kormányrendelet oly fegyvert ad a rendőrség kezébe az ilyen nyomtatványok nyilvános kiállításának sietős megszüntetésére, amely következetes és lelkiismeretes alkalmazás mellett eléggé érzékenynek és hatályosnak bizonyulna. Mert semmi kétség benne, hogy a pornographicus termékeknek amint szerkesztése, úgy közszemlére kitétele is egyedül üzleti érdekekben is illetéktelen, sőt tisztességtelen nyereségvágyból történik és az ilyen üzletágaknak alig van hatályosabb ellenszere, mintha következetesen reáízetnek az üzletre, ha a kímélet nélkül kiszabott pénzbüntetés megemésztí az üzleti hasznot. De aki meg akar győződni róla, hogy a kormányrendelet is paragon hever, mert nem élnek vele, ezt rövid fővárosi séta és néhány antiquarium kirakata előtt való megpihenés útján minden nagyobbserű ész- és izombeli koczkázat nélkül megteheti.

És mi a magyarázata ezen teljes tárgyilagossággal constálható hivatalos – mondjuk – elnézésnek? Részben ama valóságos félelem is, mely az arra hivatott hatóságokat elfogja, valahányszor kezüket valamely sajtótermékre kell tenniök. mert itt is, ott is legott a sajtószabadság megsértése miatt nem csak hívatlanok, de – sajnos – jóhiszeműek és hívatottak is feljajdulnak még akkor is, ha az illető nyomtatvány a legocsmányabb trágárságoknak szemetes ládája. De szabadjon nyíltan arra is utalni, hogy a nagyon is gyakori hivatalos elnézéseknek egyik mozgatója korunknak, társadalmunknak szinte uralkodásra készülő szelleme, az a laza erkölcsi felfogás, mely a realitás imádásában már a pongyolát sem túri, mely a legtermészetesebb szemérmetségben is a korlátoltságot és a prűderiát gúnyolja, a meztelenség szemléltetésében és színre vitelében esprit és genialitást tisztel, velőkig hatoló megszemlélésében és élvezetében a nagy műveltség és igaz fölvilágosultságnak nyilvánosan bemutatott próbáját látja. Van azon csudálkozni való, hogyha a hálósobák titkait, a félvilági élet tobzódásait a színpadokon már-már phisikai értelemben is eljátszák, hogy akkor a hatóságok szemet hunynak a színpadon kívül tevékeny pornocratia előtt is, amelynek mutatványait elvégre is legtöbbször legalább a borítéknak fügefalevele fedí?

Amidőn azonban a pornographiának tiltott cselekményként történt minősítése daczára úgyszólván fesztelen, hogy ne

mondjam szemtelen szabadságáért tartozandó felelősség megalapításáról van a szó, ebből a felelősségből az őket megillető részt nem szabad megvonni az ítélkező bíróságoktól sem. Amelyeknek a B. T. K. 248. § kezelésében és értelmezésében tanúsított úgynevezett »szabadelvű« gyakorlatla egyszersmind egyik részleges magyarázata annak, hogy a közzéadás sokkalta jobban fukarkodik ily ügyekben a vádemeléssel, semmint azt hivatalos lelkiismerete és kötelességtudása súgná. Minthogy eléggé gyakori esetnek bizonyult, hogy a pornographia vádjával foglalkoztatott büntetőbíróság vagy felmentő ítéletet hozott vagy olyan minimális büntetést állapított meg, mely az elítéltnak inkább bátorításul, mint érezhető figyelmeztetésül szolgált: a királyi ügyészség talán jobban véli a közérdeket szolgálni, ha a nyilvánvaló piszkot vádemeléssel föl nem kavarja, minthogy elutasítás vagy inkább csak formai elégtétel kivívása által bár akaratlanul és legjobb meggyőződése ellenére a szennysajtónak valóságos réclame eszközéül szolgáljon. Mert ne feledjük – és ez ismét a kor szellemének ékes bizonyása – hogy a pornographiának nincs értékesebb és jövedelmezőbb ajánló levele, mint büntető per esetében a bíróságtól kiállított útlevel. Az üzleti élelmisségnek van gondja reá, hogy ezt az útlevelet, a bírósági igazmondást – mely tudvalevőleg csak akkor igaz és tiszteletreméltó, ha felmentésre szól – a petit cochon nyakába akassza, amelyet most már a közönség rajongásába vezető diadalútjában senki és semmi fel nem tartóztathat. Még ha kisül is, hogy a modorosnak mondott kedves kis állatka valójában hízott cochon – sőt annál inkább. Mert – hiába szépítőnők – ma már ez a szokás, ilyen az ízlés. Amelyet a pornographia is keltett, de mindenesetre okosan kiaknáz.

Való, hogy az elnéző bírósági gyakorlatnak háttérét és némileg érthető mentségét magának a törvénynek tökéletlensége és fogyatékosága is szolgáltatja. Már volt szerencsém arra utalni, hogy hitem szerint úgy a tiltó rendelkezés szabatosága, mind a büntetési tételnek a bűncselekmény természetéhez alkalmazkodó viszonylagossága tekintetében a sajtótörvény 5. §-a jóval felette állott az öt részben helyettesítő büntető törvénykönyvbéli 248. §-nak. Tiltó rendelkezése a közérkölcsök védelmére szinte mérhetetlen területeket ölelt

föl, büntetési sanctiója a ma hatályban levő törvényhez képest kétszeres, sőt négyszeres repressióval fenyegetett. Bizonyára úgy követelte azt a 48-as éveknek köztudomású reactios szelleme, melyet a csak később felülkerekedett szabadelvű áramlatnak mérsékelnie históriai feladata volt. Amikor már maga a B. T. K. bagatell mértékkel állapítja meg a szemérem elleni vétségnek maximalis büntetését: ne csudálkozzunk azon, ha a törvényhozás szellemének egyébként is tiszteletben tartására kötelezett törvénykezés drákói ítéleteket nem producálhat. Pláne a büntető jogrenddel összeütközésbe keveredett egyének javára mai nap szinte kikényszerített sentimentalismus világában, amelynek fattyúhajtásai már oly buják és terjedelmesek, hogy csak kicsinyke lépés választ el attól, amikor minden vádlottban áldozatot tisztelnek, ki a népfel ségesség, a társadalmi moral nevében a vádlóra teríti a lepedőt.

Hathatós segítségére siet a pornographicus »irodalomnak a B. T. K. 248. §-ának elszerecsétlenülült szövegezése is, melynél fogva csak a »fajtalanságot tartalmazó« nyomtatványok stb. költése és a nyilvánosságba léptetése esik büntetőjogi üldözés alá. Ez a delphii ihletű szövegezés ugyanis a büntetőtörvénykezési gyakorlatnak mennyiségileg tekintélyes részét bár nem kifejezetten, de valósággal akképpen fejlesztette, hogy mivel egymagában a fajzás és akár megelőző, akár követő vagy csak kísérő körülményei is soha sem fajtalanság, naturalia nem lévén turpia: a 248. §. hatályosságának birodalma – úgy látszik – csak bizonyos gárda ezredbeli és hozzá hasonlatos folyamatok és scénák sajtóbeli reproducálására és szemléltetésére vonatkoztattatott.

Leggyászosabban állunk pedig a pornographia ellen indokolt, mert szükséges, büntetőjogi repressio terén akkor, amidőn magának az »író« vagy »művész« urnák, a szénnnyirat szerzőjének felelősségre vonására adódik alkalom. Mert amíg a pornographicus termékeknek csak terjesztése stb. közül buzgólkodók bűnügyi szakbíróság elé való, ahol már szükség esetében a többrendbeli instanciák hozzászólása is egyrésztől az alsóbb fokot az ügynek kezelésében nagyobb gondosságra és figyelemre serkenti, másfelől módot szolgáltat a bűnügynek több oldalról való és ismételt tárgyalására és minden körülmények között erős gátja a végleges döntés elsiettetésének

addig a szerzőnek, mert nyomtatványban elkövetett bűncselekménnyel terhelik, kizárólagos, a vétkesség kérdésében első és utolsó fóruma az esküdtszék. Az a 12 Ítélező polgár, kik bőséges tapasztalat szerint a társadalmilag nágyobbára elzárkózott szakbíráknál sokkal szorosabb kapcsolatban vannak a társadalmi áramlatokkal, legyenek azok akár mélyen járók, akár felszínesen mozgók, sokkal könnyebben hódolnak be a tételes jogrenddel és a mögötte hatályosuló nagy kvalitású általános társadalmi szükségességgel szembehelyezkedő, fel-felbukkanó koreszméknek, még akkor is, ha az összesség, az általános érdekszolgálat, a mindennapiságon tülemlelkedő társadalmi moral nézőpontjából csupán koreszmék. Nem ez a helye, hogy az esküdtbíráskodás általános hivatottságával foglalkozzam. De számtani adatok bizonyítják, hogy az esküdtek a szennysajtó tárgyában való objectiv ítékezésre nem valók. Amikor a pornographia kiváltképpen a fővárosban már annyira terjed és hat, hogy a higgadt társadalom kénytelen szervezkedni ellene, hogy már, a gyermekvédelem nagy ügyének egyik legégetőbb problémája lett, miképpen oltalmazzuk a mi szívünk kincsét, ártatlan gyermekeinket ezen erkölcsi ragály rohamai ellen: nem én mondom, a budapesti büntető törvényszéknek nálamnál higgadtabb, megbízhatóbb, csakis erényekben gazdag elnöke constatálta újévi megnyitójában, hogy a budapesti esküdtbírósnál 20 év óta a lefolyt évben először mondtak szemérem elleni sajtóvétség miatt marasztaló verdictet! Az esküdtek hosszantartó »nagy-lelkűségének» magyarázatát pedig engedjék meg, hogy saját birói tapasztalataimból adjam. Amidőn hasonló tárgyú bűnügyek letárgyalása után magánbeszélgetésben a felmentő verdict indító okát tudakoltam, az esküdtektől azt a választ kaptam, hogy ők az olvasmány hallatánál, az illusztratiók láttára oly kitűnően mulattak, hogy részükről hálátlanság lett volna megbüntettetni azt, aki nekik oly kellemes élvezetet nyújtott.

III.

A pornographia a szabad és hatalmas sajtónak egyik illegitim és korcs fattyúhajtása lévén, az ellene való védekezésnek, a visszautasítására szolgáló eszközöknek első sor-

ban magából a sajtóból kell kiindulniuk. L e g k ö z -
vetetlenebbül a sajtó becsületének kérdése e z.
Neki kell megóvnia azt a tiszteletet és azt az erkölcsi erőt,
amelyet tiszta fegyverekkel, mocsoktalan eszközökkel, a szel-
lemnek és az igazságnak hatalmával maga számára kivívott.
A pornographia a sajtóethikának nyílt megtagadása. Mert a
sajtó a közérdek orgánuma és lelkiismerete, a pornographia
pedig a piszkos magánérdeknek kiszolgálója, mely minden
morális érzék és lelkiismeret híján a hiszékenység és köny-
nyelműség, kiaknázásából, durva erkölcsök fejlesztéséből, a
legalacsonyabb emberi szenvedélyek felkeltéséből él. Ha a
forgalmi életben nélkülözhetetlen szabad verseny világában
is szervezkedni lehetett, sőt kellett a concurrence déloyale
ellen, akkor a sajtónak is szabad, mert illik fegyvert fogni a
privilégiómainak czégére és védő szárnyai alatt megindult
és folytatott concurrence des cochons ellen. Erre való
fegyvertára, ha ma még nem is kielégítő, de mégsem üres
hiányai pótolhatók lesznek.

Értem az erkölcsi fegyvereket, melyek máris rendelkezésre
állanak az újságírói és írói egyesületekben. Amelyeknek kebe-
léből, ha erőteljesen és őszintén a szennysajtó munkásaival
és szövetségeseivel fölveszik a harcot, bízom benne, hogy
nagyobb sikere lesz, mint a mindig csak utolsó szóra rendelt
büntetőjogi megtorlásnak. Ha az egyesületbeli tagság és a
pornographicus működés között az összeférhetlenség sza-
bálya felállíthatnák; ha az egyesületek szervezetüknél és ren-
deltetésüknél fogva levonható minden erkölcsi és anyagi kö-
vetkezmények terhével tagjainak megtiltanák, hogy lapjaikban
a közerkölcsiséget megbotránkoztató oly hirdetések számára
helyet engedjenek, melyeknek moralitása semmiben sem áll
fölötte a szorosabb értelemben vett pornographiának; ha a
Sajtóbeli publica honestas ellen vétő orgánumokat az erköl-
csöknek kiszolgálásában is komoly és nyilvános működésének
magaslatán álló sajtó – a művelt közönségtől támogatva –
a ma már éppenséggel nem szokatlan boycott alá helyezné:
erősen hiszem, hogy a jogainak kivívásában és conserválá-
sában oly erős sajtónak ez a szervezkedése nagyot lendítene
a szennyes iratok elleni küzdelemben. Ha vele nem is sike-
rülne a tisztességes sajtót az élősdiektől megtisztítani, de

nyilván documentuma volna élősdi voltuknak és annak, hogy a sajtóethika nem képzelődés, hanem élő valóság, hogy a sajtó munkásai a szó legigazibb értelmében vett közfunctionariusok, akiknek előkelő jogaik mellett nagy, bár terhes kötelességeik vannak. Amelyeknek élén a közérdeknek szolgálata, a tisztességes erkölcsöknek hirdetése és terjesztése halad. A tőle usurpált saját fészektől kitagadott szennyességtől pedig tápláló erőforrás hiányában és a becsületes sajtótól megbélyegzetten, ha ezen kényszerítő hatások alatt nem is múlta ki, de elcsenevésznék és elerőtlenednék, mert talajt veszítene. Kiváltképpen, a ha művelt közönség szívébe és lelkületébe helyezkedett napi sajtó hasábjain határozott támadó és felvilágosító alakban is megindítaná az irtó hadjáratot a piszkosak és kedveseik ellen. A remélhetőleg előrelátható időkben megalkotandó sajtórendtartásnak egyik kiváló feladata lesz, hogy egy mainál szélesebb alapokon megszervezendő sajtóönkormányzat részére felkínálja azokat a módokat és eszközöket, melyeknek útján a sajtó a szennyesétől szükség esetében közhatalmi intervencióval, de saját autonómiájának érvényesítésével szabadulhasson.

A pornographia elleni küzdelem második módja: a tisztességes irodalmi termékekkel való kiszorítása. Nem szabad felejteni, hogy alkalom a tolvajoknak leghálásabb szövetsége. De nemcsak a tolvajoké, a becsületes embereké is. A nép és a gyermekesereg főképpen azért pornographia-pártoló, mert mindenütt és mindenkoron megkínálják vele. Mert nemcsak hogy könnyen hozzáférhető, de minden alkalomkor és minden helyen magától is felkínálkozik. Aszerint, a v mint. Drágán vagy olcsón, készpénzért vagy hitelre, kölcsön Vašy ajándékképpen is: mert hiszen bizonyos, hogy a pornographia tudatosan és számítva a prostitutio ügynöke. Amit elveszít itt, az megtérül számára amott. Tanulni sohasem és senkinek nem szégyen: miért ne okulhatna állam és társaság a pornographia szemességén? Bocsánat e szónak velük való vonatkoztatásáért. Ám vegyék föl a versenyt a pornographia nagymestereivel és hitvány legényeivel buzgalom, körültekintés és ügypártolás hevességében egyesek és közületek, társadalom és állam egyaránt. Terjesszük és kínáljuk a nép és a fiatalság körében, az ő szemeláttára az erkölcs-

nemesítő, a tisztességes, nemcsak szellemre ható, de kedélyt vidító, ártatlanul mulattató olvasmányokat ugyanazzal az egyszerűséggel, melylyel a pornographia elhelyezi az ő teremtményeit. A népkönyvtáraknak nemcsak ígérése, de mennél szélesebb alapokon életbe is hívása és lehetőleg minden bürokratikus sulyoktól tehermentesítése megbecsülhetetlen szolgálatokat tenne az igaz ügynek, a gazdaságilag gyöngébbek létére is a nemzet magvának és éltető törzsének hivatására rendelt népretegek általános művelődése, a tiszta erkölcsökben való nevelése érdekében. Jóban és rosszban egyaránt nincs okosabb és ügyesebb mester a szoktatásnál. Adjunk módot és alkalmat a nép aprajának és nagyjának, hogy ingyen, költség és fáradtság nélkül aszerint, amint lelke mit sóvárog, komoly vagy tréfás, oktató vagy mulattató, de mindig erkölcsös olvasmányokból merítse inspirációját, megnyugtatót avagy gyönyörűségeit. Szoktassuk hozzá kényszerítés nélkül, de jóakarató támogatással és útbaigazítással ideálok: a tudásnak, a művészetnek, a szépségnek és a tiszta erkölcsnek megértéséhez és cultusához, az élet igaz gyönyöreinek értékeléséhez. És akkor torkán ragadtuk a pornographiát. Mert alákötöttük ereit, melyekben a vért: az ő nyomorúságos életét éppen könnyen hozzáférhetősége és önön ajánlkozása lüktetik. Szabad, határtalan érvényesülési kört kell megnyitni a tisztas, erkölcsnemesítő olvasmányok számára, ha másként nem lehet: állampénzügyi áldozatok árán. Én nem tudom belátni: miért szörnyűséges a gondolat, hogy társadalmi actio elégtelensége és gyöngesége esetében a pornographia térfoglalásával szemben államhatalmilyal támogassuk és ha szükség van reá, plántáljuk a becsületes és tisztességtudó irodalmat. Miért ne tehetnők, hogy anyagilag is buzdítsuk és subventionáljuk regélő és mesélő mestereinket nagy kincseik feltárásában, szellemüknek erőteljes szárnyacsattogásában; miért ne serkenthetnők anyagi áldozatok árán is a könyvkiadó vállalatokat, hogy az egész vonalon tiszta, egészséges szellemi- termékekkel vegyék föl a versenyt a szennyes irodalomnak feltolakodásaival szemben? Amelynek portékái hol drágák, hol olcsók, de mindig silányak. Ha módját ejtjük, hogy a közönség és első sorban a fiatalság könnyűszerrel, csak néhány fillér árán vagy akár ingyen is az ő szellemvilágának megfelelő, képzeletét és vágyakozásait kielégítő

becsületes olvasmányokhoz férközhessen: lassan bár, de minden bizonynyal be fog következni a pornographiának alkonya. Mert az ő apostolai csak haszonra dolgoznak: ha ezt megkötjük, kinszenvedéssel bár, de kimúlnak. Sőt, ha megélhetésük követeli: még becsületes írókká is vedlenek.

Mint minden más téren, úgy a pornographia elleni küzdelemben is a büntetőjogot csak az utolsó szó illeti. Természetes dolog. Mert hiszen már megtörtént és rendszerint változhatatlan tények elé állítatik. Utólag üthet, sújthat, ki is pusztíthat: de alkotni, helyzetet javítani nem mestersége. És ha talán módja is volna hozzá, nem teheti, mert éppen elevenre sújtó karját felfogja a humanismus, habár csak álhumanismus és sentimentalismus is. Ha például az üzletszerű pornographusok mint merőben felesleges élő lények a büntetését kipusztításukban vagy legalább is minden ünnep- és vasárnapon kijáró megvesszőztetésükben állapítanak meg: a humanismus rögtön feljajdulna. Bárha bizonyos, hogy különösen az utóbb említett reakció mintha csak külön termett volna éppen azok számára, kik annyira kedvelik és terjesztik a meztelenséget és – hiszem – külömb hatással is lenne még meglevő jó erkölcsök fejlesztésére, mint egynehány napi államköltségen való ellátás. De mind hiába, a közvélemény követeléseivel még a büntetőjognak is számolnia kell és a keztyüs kézzel való kezelést botnak, vesszőnek suhogtatásával nem helyettesítheti olyanokkal szemben sem, kik aljas indokból és számításal a legdurvábban támadnak a társadalomnak legszentebb java: a jó erkölcsök ellen. A szorosabb értelemben vett modern büntetési eszközök nagyobbára hatálytalanságának tapasztalata indította az újabb jogfejlődést arra, hogy a büntető hatalom gyakorlatának kerületeiben is a tulajdonképpen való büntetést megelőzően a praeventio alkalmát és módjait kiaknázza. Ha valamely téren, úgy a pornographia elleni küzdelemben van helyén a védekezésnek ez a módja.

A pornographia ellen megszervezett büntetőtörvénykönyvbeli 248. §-nak egyik fogyatékoságát nem szerencsés szövegezésében észleltem volt, abban, hogy rendelkezéseit a »fajtalanságot tartalmazó« iratokra, nyomtatványokra és képes ábrázolatokra szorítja. Ami a törvényhozó inteniói ellenére is túlszük magyarázatra vezethet. Bevallom, hogy ennek a körül-

határolásnak megfelelőbb kifejezéssel helyettesítése nem könnyű feladat és éppen a valódi gondolat és sajtószabadság érintetlensége érdekében a legnagyobb óvatosságot igényli. Mert egyébként fenyeget a veszély, hogy a tiszta és ihletszerű tudomány és művészet is esetleg a vádlottak padjára kerül. De egészen eltekintve attól, hogy sem a tudománynak, sem a művészetnek valami különleges nagy kockázatát nem látom abban, ha az előszeretettel alant mozgó nuditásoknak minden árkon-bokron kiállítása és szemléltetése legalább is az alkalmaknak és a helyeknek kényszerű megválasztásával némi korlátok közé vétetnék, elvégre és sok mindennek ellenére is culturállamban élünk, ahol esetleg tágabb lélekzetű fogalom-meghatározások mellett is egy kevés bizalommal lehetünk a magyar hatóságok és első sorban a bíróságok irányában. Attól talán még sem kell tartani, hogyha a büntetőtörvénykönyv általánosságban a közerkölcsökbe ütköző, a szemérmert sértő nyomtatványoknak és képeknek nyilvános kiállítását venné tilalom alá: egy anatómiai tudományos munka vagy a milói Vénus massa is az ügyész vádja alá kerülhetnének. Azaz, hogy megeshetik velők, illetve kiállítóikkal. Nem kell hozzá egyéb, minthogy annak a tudományos munkának bizonyos ábrázolatait tendenciosusan kiaggaszszák, Vénusz asszony alakját némi – a történeti hűségnek meg nem felelő – mellékkörülményekkel környékezzék. Mert itt vagy a nota distinctiva egyfelől tudomány, költői ihlet és művészet, másfelől pornographia között. A nyilvánvaló tendenciában és a célzatban. Amaz tanít, szellemek diadalát hirdeti, természetnek szépségeit és tökéletességeit dicséri; ez csakis számít és spéculai a merő érzékiségre, a szenvedelmek mesterséges felkorbácsolásával. Az egyik maga az élő erkölcs, a másik a megtestesült antimoral: erkölcsi kufár. Annak, ki a különbséget legott megérti, kár tovább szónokolnom; aki képtelen reá vagy nem akarja megtenni, számára nincs több szavam. A magyar bírakat múltam tapasztalataiból leszűrődő meggyőződésem szerint nem szabad a második kategóriába sorolnom, és azért mint a negyvennyolczas évek ideális fellobbanásának kicsiny szolgálja is úgy érzem, hogy a szükséges reformnak egyik útját a magyar sajtótörvény 5. §-ának álláspontjára való visszahelyezkedés jelöli ki. Melynél fogva a pornographia fogalma

alá általánosságban »a tisztességes erkölcsökre« ütköző nyomtatványok volnának foglalandók. A contra bonos mores ellen való nyilvános lázadás és tüntetés, azoknak megtámadása vagy amint az 1848: XVIII. törvénycikk 5. §-a mondja: »ki a nyilvános közerkölcshézből és a tisztességes erkölcsökből csúfot üz«. Éppenséggel nem tudományos, a polgári életből kölcsönzött körülírás az, melynek megértéséhez és gyakorlati alkalmazásához a csiszolt józan észnek és az átlagos polgári erkölcsöknek tulajdonából is kifutja.

A büntetőjogi megtorlás szempontjából nem kielégítők a ma élő magyar büntetőjogrendnek a pornographiával szemben hatályosítható büntetési méretei sem. Mert ha való – pedig igaz – hogy a büntetésnek egyfelől a bűncselekmény objectiv tartalmához, hatásához és társadalmi veszedelmességéhez, másfelől elkövetőjének lelkületéhez és elkövetésének rugóihoz simulnia és alkalmazkodnia kell: akkor a pornographia büntetőjogi kezelésében is nem elnézést és kíméletet kell tanúsítani. Vele szemben kíméletlen szigor és ugyanolyan irgalmat nem ismerő céltudatos következetesség van helyén, amelylyel ő szolgálja önös érdekeit és céljait. Ne feledjük, hogy a pornographia és az ő érdekszolgálatja első és utolsó sorban illegitim, a tételes jog rendelkezéséből egyenesen tiltott alapokon szervezett nyerésszedő vállalkozás. Tehát legérzékenyebb tulajdon oldalán kell megragadni: ott kell elvéreztetnie, ahol élösködött. Azért a jövő jogszabályozás szempontjából kiváló súlyt vetnék reá, hogy a szennyes irodalom ellenében alkalmazható megtorlás eszközei közül a pénzbüntetésnek az ez idő szerinti helyzethez képest jóval nagyobb tér jusson. Csakis futó összehasonlítás szolgálatában utalok arra, hogy míg a magyar jogban a 248. § alapján kiszabható pénzbüntetés maximuma 200, illetve 1000 korona, addig az erkölcsökre kényes Svájcznak egységes büntető-törvénykönyvi javaslata ugyanerre a nemes foglalkozásra 10.000 frankig terjedhető pénzbüntetést contemplai. Úgy látszik, a kis Svájcban tízszeres értéke van a közerkölcshégből a Kárátoktól az Adriáig elterülő birodalomhoz képest. Éppen úgy csak sietve érintem, hogy ha a magyar büntetőjogrend már többrendbeli és haladó vonatkozásban megtudta ragadni az üzletszerűség mozzanatát, mint a büntetés halmo-

zására szolgáló körülményt, amint azt legutóbb a pornographiával legszorosabb kapcsolatban, mert kölcsönhatásban levő kerítésnek különleges kezelétese körül a büntető novellában megcselekedte volt: már csak a gondolatmenet következetességének logikája is arra vezet, hogy kétszeres erővel reá sújtsunk az üzletszerű, a perseverantiában erős pornographiára is. És amint a kerítés minősítésénél különlegesen figyelembe volt vehető a sértett fiatal kora: miért nem sújthatna le kétszeres szigorral az igazságszolgáltatás pallosa azokra, kik pornographicus termékeket ifjú egyének között terjesztenek? Bármennyire kicsibe vegyem is a büntetőjogi repressiónak hatályosságát a bűn és az erkölcstelenség hátraszorításának érdekszolgálatában: vakság volna existentialis jelentőségét és hivatását tagadásba venni. Már csak azért is, mert a részemről minden ragyogó elméletnél és rajongásnál többre becsült gyakorlati élet tapasztalatai megczáfolnának. Aminek szinte kiáltó egyik bizonyossága az annyi zajjal és nyugtalansággal életbehívott, amennyi eredményességgel koszorúzott német lex Heintze. Mert merészen belenyúlt addig szabad dominiumokba, mivel a pornocratiának torkába forrasztani készült leheletét: a javaslatot szinte vad üvöltéssel és kárhozzátással fogadták. Az egyébként hitetlenek is imádságra kulcsolták kezeiket a szabadság, mindenekelőtte a sajtószabadság lelki üdvéért, tüzeket gyújtottak a készülő sötét reactio elhamvasztására. És az eredmény? A lex Heintze él és hat, legkisebb kedve és hajlandósága sincs kimúlnia. Sem a tudománynak, sem a művészetnek a nagy német birodalomban nincs bántódása. Úgy fejlődnek és haladnak, hogy a tiszteleten kívül csak irigylés környékezi őket; de a pornographia: az odúiba vonult. Nem halt meg, szó sincs róla. Ma is virul, ma is keres és toboroz – szép Magyarországon. Mert Németországban felütni fejét a törvény és a törvénykezés szigorának okából kockázott vállalkozás: helyet változtatott. Szemétlerakódó települ a korlátlan szabadság országát választotta. Azóta az okos németek megszabadultak a pornographicus üzelmektől és – nyakunkba akasztották. Mert a hungarók szülőföldjén minden szabad. Kiváltképpen, ha a sajtószabadság jelszava üti a tactust. Amikor legott: conticuere omnes.

Az ez idő szerint érvényben levő 248. § kétséget kizáró módon akképpen való javítást igényel, hogy hatálya a pornographicus munkáknak ne csak kiállítására, árulására és terjesztésére, hanem olyanoknak hirdetésére is kiterjedjen. Mert ha a pornographia terjedését és legalább is nyilvános, föllépését komolyan meg akarjuk fékezni, akkor nem nézhetjük el közvetítését és mert köztudomás szerint a hirdetések egyik legalkalmasabb módja a közönség lelkületéhez való hozzáférközésnek. És ha megtiltjuk a tisztességes erkölcsöket sértő nyomtatványoknak köznyilvánosságra hozatalát, terjesztését és hirdetését: élő ellentmondás megtűrni azokat az »apró« hirdetéseket, melyek annak daczára, hogy tiszta pornographia, a napi sajtó bizonyos részében a jobb ízlésűeknek megbotránkozására büntetlenül grassálnak. Legfőbb ideje a hatósági közbelépésnek. Akár a 248. § reformja, akár az újjáalakítandó sajtótörvény keretében határozott gátat kell vetni a hírlapi hirdetések alakjába öltöztetett nyilvánvalóan szemérmetlen és erkölcstelen keresleteknek és kínálatoknak. A szabályozásnak útjait már szinte egyengette a most életbelépett büntető novella. Ha a traite des blanches megakadályozására nemzetközileg történt megállapodás folyamánként illő és szabad volt a kerítésre vonatkozólag az addigi jogállapothoz képest drákói szigorúságú büntető rendelkezéseket életbeléptetni, akkor illik és kell, hogy a hírlapi hirdetekben a legnagyobb nyilvánosság mellett, annak célzatos igénybevételével űzött kerítésnek is nyakára hágjunk. A magam részéről a sajtószabadságnak, semminemű veszélyeztetését nem látom abban, ha a megszervezendő büntetési sanctióban oly értelmű rendelkezés is helyet foglalna, melynél fogva az a lap, amelyik tiltott hirdetések közzététele miatt ismételen marasztaltatott el, anyagi eszközeinek elkobzásán kívül a további megjelenéstől is eltiltassék. Mert a sajtószabadság nem egyeseknek, hanem az összességnek tulajdona és akik visszaélnék vele, azoknak kezéből ki kell ragadni. Mert az a sajtó, melyik a közérdekkel, a közerkölcsiséggel tudva és következetesen szembe helyezkedik: neki a szabadsághoz semmi köze, amint a parasitáktól sem kérdik az életvaló jogot. Tudom, hogy elevenbe vágó, avatlan kezekben rossz időkben esetleg két élő fegyver, amelynek haszná-

latát aggály nélkül csak az újságírói önkormányzatra lehetne bízni. Eppen azért hangsúlyoztam volt, hogy ennek az önkormányzatnak kiépítését és hatósági jogkörrel felruházását a sajtó ethika tisztasága érdekében első rangú állami és társadalmi szükségnek tartom. Csak mellesleg jegyzem meg, hogyha a bíróság bizonyos bűncselekmények constatálása esetében hivatalvesztésre, a viselt állás elvesztésére és a kenyérkereső tisztas szakfoglalkozástól való végleges eltiltásra is ítéltet, akkor az ítéletileg megállapítottan az erkölcstelen-ség állandó szolgálatába állott sajtóval szemben alkalmazandó hasonló jellegű éralákötés csakis a már hatályosuló jogrende-zésnek megfelelő folytatásaképpen jelentkeznek. Hatásában annál értékesebb, mert vele a megelőzésnek a megtorlásnál mindig háládatosabb érdekeit szolgálják.

Nem lehet ugyanis tagadni, hogy a pornographia elleni sikeres küzdelemben is a fősúlyt és a legnagyobb, a legkörültekintőbb gondosságot a praeven-tióra kell vetni. Akárcsak minden más ragálylyal szem-ben. Mivel a szennyes iratoknak igazi, égető veszedelme nyilvános jelentkezésükben és felkinálkozásukban, abban van, hogy minden módon és eszközzel magukhoz csalogatják a közönséget és első sorban a legkönnyebben csábítható és be-folyásolható fiatalságot, amelynek tisztességes erkölcsiben megtámadása és megrendítése a pornographiának fő bűne: az antipornograph-politikának minden erejét abban kell összpontosítania, hogy ezen termékeknek physikailag lehetetlenné tegye nyilvános szereplésüket.

Nem elég decretálni; oly fürge és szapora bogárkával szem-ben, amilyen a pornographia, cselekedni kell, még pedig sürgösen. Nem elégséges, hogy a törvény megtiltsa a szemérmetlen nyom-tatványoknak nyilvános kiállítását: ezt a tilalmat azonnal effectualni kell, még mielőtt a nyomtatvány hódító útjára kelt vagy éppen már be is fejezte. Silány, szóra alig érdemes az a társadalmi haszon, mely a nyilvános kiál-lítónak és terjesztőnek valamikor bekövetkezhető megbüntetéséből pro futuro esetleg előáll. Az első teendő és a kitűzött cél kielégítésében, az egyetlen gazdaságos: a pornographicus termelvények kiállítását és terjesztését physikai kényszerrel azonnal beállítani, amint felütötte fejét. Ebből a nézőpont-

ból nagyon bölcsen cselekedte meg az 1897. évi 40.003. sz. belügyministeri rendelet, midőn a rendőri hatóságokat feljogosította, hogy szemérmet sértő nyomtatványoknak utczeni kirakatokban vagy bárkinek hozzáférhető nyilvános helyeken kiállításáról tudomást szerezve, azoknak különben alkalmazandó pénzbüntetés terhével azonnal való eltávolítását követelhessek. Csakhogy – mini a tapasztalat mutatja – ez a rendelkezés is, úgy látszik, csak a türelmes Rendeletek Tárában él, mert lelkiismeretes alkalmaztatása alighanem gyakorlatilag is megérezte volna hatását.

Csak tovább fejleszteni és tökéletesíteni kell az 1897-ben kezdeményezett kísérletet és legfeljebb a sajtószabadsággal való visszaélés, a közerkölcsök nem fogják kárát vallani. A bírósági lefoglalás legitim hatalmát és rendeltetését a pornographiával szemben teljességében ki kell meríteni. Ezen célból első sorban a rendőri közegeknek és hatóságoknak szigorú kötelességévé kell tenni a fentidézett renDELETEZÉVAL VALÓ KÖVETKEZETES ALKALMAZKODÁST. Hatályosságát biztosítandó a rendőrhatalóságok arra volnának utasítandók, hogy minden egyes esetről haladéktalanul értesítsék a közvádkozhatóságot a végett, hogy az illetékes vizsgálóbírónál vagy járásbírósnál a nyomtatvány lefoglalását indítványozhassák. De sőt miután minden késedelemben veszély van, aggodalom nélkül magukat a rendőrhatalóságokat és ügyészségeket tartom azzal a jogkörrel felruházhatóknak, hogy ideiglenes hatálylyal, azaz a bíróság határozatának kikéréséig a forgalomba hozott pornographicus nyomtatványok lefoglalását saját hatáskörükben elrendelhessek és foganatosíthassák.

Ne vessék ellenem, hogy ilyen rendezkedés a sajtószabadság érvényesülését és a sajtónak kizárólag bíróilag megszorítható különállását sértené. Ismételten igyekeztem szemléltetni, hogy ezek a privilégiumok a szennyessajtót meg nem illetetik. Kétségtelen, hogy a sajtólefoglalás szilaj fegyver, melynek kezelését nagy óvatossági rendszabályokkal, hatályos biztosítékokkal kell körülvenni. Mert különben könnyen a szabad sajtó is csak a papiroson lesz meg, csak elméletben fog élni. Már pedig ha van ország, ha vannak közviszonyok, melyeknek valóságos életszükséglete a sajtószabadság leg-

messzebb menő uralkodása, akkor ez az ország, a magyar közviszonyok azok. Csakhogy az a körülmény, hogy valami veszedelmes, csúf kelevény is az élet nedveiből kíván szűrőcsőlni, még nem adja meg néki a hozzá való jogot. A szennyes sajtót lehetőleg és minden vonatkozásban ki kell kapcsolni a sajtójogból. Mert itt nincs keresni valója, minekutána maga lépett ki tisztességes kereteiből: a közérdek, az állami és a társadalmi, az egyéni erkölcs köteles szolgálatából és a piszkos magánérdeknek, az erkölcstelenség ügynökének, a kerítésnek majd közvetlen, majd közvetett szolgálatába szegődött. Hozzájárul, hogy az ideiglenes rendőrhatalom vagy ügyészségi lefoglalás egymagában a szorosabban értelmezett pornographiának kárára sincs, reá nem is jelent veszélyt, míg másfelől az ellene fölvett küzdelemben valamennyit felülmúló értékes eszköz, éppen, mert a megelőzésnek eszköze. Ha azt a szennyes könyvet a rendőrhatalomok esetleges hivatalos túlbuzgalomban foglalták le és utóbb a végleges döntésre hivatott bíróság a lefoglalást megszünteti: a könyvecske vagy ékes ábrázolat mindössze hogy néhány nappal, legfőlegb héttel később veszi föl kicsiny játékait, mint ahogy arra berendezkedett. Ilyen művek vágy sohasem, vagy mindig actualisok, idő és alkalom és nyereség-vesztéséről annál kevésbé panaszkodhatnak, mert azoknak részére, kik őket kedvelik és keresik, a lezáfolt lefoglalás és gyanú a leghatásosabb üzleti réclame. Ha pedig a gyanú alapos volt és ítéletileg megerősítették, a nyomtatványnak már fogantatása pillanatában sem volt létjoga; ha kezdettől fogva megvonták tőle, csak a törvénynek hatályt, az erkölcsnek igazságot szolgáltattak.

A büntetőjogi tilalom hatályossága érdekében, melynél fogva szemérmes sértő iratokat és ábrázolatokat nyilvánosan sem árulni, sem egyébként terjeszteni nem szabad, igaz örömmel és köszönettel kell honorálni a kereskedelemügyi kormánynak a lapok híradása szerint legújabbán tett azt az intézkedését, melylyel a pornographiának vasúti elárúsítását olyan sanctio mellett tiltotta el, hogy a tilalom ellen vétő árusító vállalattal a szerződés azonnal felbontassék. Ismét egy ujj mutató az erélyes actio folytatására. Állítják, hogy egynémely dohánytőzsdében is vígan folyik a pornographicus üzlet. Ez

irányban a hatósági ellenőrzést gyakorolni ezeken a helyeken ^ár csakugyan nem nehéz; a törvényes rendelkezéseknek tiszteletben tartása pedig az engedélyjog megvonásával alaposan kikényszeríthető.

A legerősebben, a pornographicus termékek következetes és kellő időben gyakorlandó lefoglalásában alkalmazott megelőzést pedig lehetőleg nyomon követnie kell az erőteljes megtorlásnak, a legszorosabb értelemben vett büntetés alkalmazásának. És ebből a nézőpontból azt tartom, hogy a pornographia tárgyában való ítélezést az egész vonalon a szakbíróságokra kell bízni. Nemcsak, mert az esküdszék tapasztalat szerint nem hajlandó a pornographiával szemben megszervezett tételes jogi rendelkezéseknek érvényt szerezni, hanem azért is, mert a szennyessajtnak semmi jogos igénye, hogy esküdtbíróság elé állíttassák.

A mai értelemben vett esküdtbíráskodást a magyar jogfejlődés mint a politikai szabadsággal egybeforrott sajtószabadságnak palládiumát érlelte meg. Nincs kétség benne, hogy az esküdtbíráskodásnak legerősebb és egészséges gyökerei a politikai szabadságjogok megtámadásának és védelmének talajából hajtanak. Amikor az a contentiosus kérdés követel megállapítást, vajjon a sajtó őt legitime megillető hatalmával élt-e vagy visszaélt, vajjon a gondolatfejtés, a követelés és bírálat műveletében mint a közérdek orgánuma a jogrendtől megvont határokat megtartotta avagy túlhágta-e és utóbbi esetben vajjon a határsértés jó- vagy rosszhiszemű volt-e? az esküdtbíróági intézménynek kicsiny tisztelője is concedálni tartozik az esküdszéki verdict létjogosultságát. Ahol közkincseket esetleges önkény és autokratizmus, talán egy kevés bürokratizmus ellen is kell megoltalmazni: ám hívjuk meg a bíráskodásra a nép egyetemének közvetlen képviselőit. Hogy vajjon valamely nyomtatvány királlysértő tartalmú-e avagy csak a hyperloyalitás hiányában szűkölködik, vajjon valamely cikkíró izgatott-e avagy csak lelkesített és hevített: a politikai s sajtószabadság világában valójában jelentőségteljes kérdések, melyeknek a kor szellemének és az uralkodó felfogásnak alapján leendő eldöntése talán nagyobb megnyugtatóssal bízható népbírákra, mint szakbírókra. De mi közössége van

mindezekkel a szempontokkal a pornographiának? Amelyet jó ízlésű, nevelt ember nem téveszthet össze a szépirodalommal és a művészettel. Amely maga sem tagadja erkölcstelen-ségét, sőt kérkedik vele. Amely nem gondolatokat és eszméket produkál és terjeszt, minőknek szabad szolgálatára vérteték körül a sajtószabadságot, hanem aberratiókat és perversitásokat. Amely nem műveltséget és eszményeket plántál és táplál, nem erkölcsöt és tökéletest követel és prédikál, nem az emberi haladást és szabadságot szolgálja, hanem erkölcsökben gázol, orgiákat dicsőít, az állatiasságnak áldoz és a prostitutio köré tömörít. Haladás helyett a visszafejlődést, erő és izom helyett a gyöngeséget és az enervatiót, szabadság helyett az érzéki rabszolgaságot hirdeti, követeli és – terjeszti. Vajjon ilyen apostolok még védelemre is tarthatnak igényt? Őket is megilletik az esküdtbíráskodásnak emelkedett védő bástyái? Nem és százszor nem! Sokkalta inkább reászolgáltak akár a sommás rendőrbíráskodásra is, mintsem esküdtszéki oltalomra. Mert kezdettől fogva végig és minden vonatkozásban nem a szabadsajtó munkásai ők, csak parasitai és ha rajtuk múlik – sírásói.

A pornographiának az esküdtbíráskodás alól kivétele már némileg történeti háttérre is támaszkodhatnék. Amily alapon és amely indokoltsággal a magánbecsület sérelmére elkövetett sajtóvétségeket a büntető perrendtartás életbeléptetése alkalmával szakbírói hatáskörbe utalták, ugyanazzal a belső és gyakorlati indokoltsággal volnának a szennyes iratok is kivétel nélkül a kizárólagos szakbírói hatáskörnek átengedhetők. És amint tapasztalat szerint a valóban becsületes embereknek nincs okuk megbánni, hogy megsértésükért nem kell még az esküdtbírói eljárás calvariáját is végig szenvedni, azonképpen az esküdtbíráskodásnak a szennyes »irodalomra« vonatkozottan hatálytalanításán a magyar közerkölcsök aligha kesereg-nének. Legfőlebb a pornographusok, akikre kevésbé mosolyogna Justitia istenasszony kegyelme.

Es még egy szempont érvelésem támogatására. Büntető perjogunk a szemérem ellen elkövetett *büntettek*et máris szakbírói hatáskörbe utalta annak ellenére, hogy az esküdtbírói hatáskör területének általános, elvi szabályozása szerint i d e lettek volna sorolandók. Bizonyos, hogy

merev dogmaticus alapon következetlenség és a most megnevezett büntettek elkövetőinek perjogi helyzete szempontjából némileg diminuatiót, lefokozást képvisel. Mert ha az általános esküdtbíráskodást azért honosítottuk meg, mert a szakbíráskodásnál megbízhatóbbnak és a vádlottak érdekvédelméből több szavatosságot ígérőnek ítéltük: akkor bizonyos bűncselekményeknek, illetőleg elkövetőknek az esküdszéki garantiáktól és tapasztalat szerint kedvezőbb esélyeitől megfosztása bizonyos fokig helyzetüknek megkülönböztetett alapon aránylagos megrosszabbítását képviseli. És jogpolitikai tekintetből a törvényhozás még sem habozott a szemérem elleni büntetteket illetően is erre a megkülönböztetési alapra helyezkedni, csakúgy, amint a magánosok becsületének sérelmére elkövetett sajtóvétségeket magától az 1848-iki kiindulási alaptól és évtizedes gyakorlattól eltérve, kiemelte azon általános szabály alól, melynél fogva a nyomtatványban elkövetett bűncselekmények esküdszéki ítélezést igényelnek. Mind a két praecedens nyomán szinte a rendszerbeli következetesség követeli, hogy a szemérem elleni bűncselekménynek a pornographiában jelentkező neme is kivetessék az esküdtbírási kompetenciából. Minden egyéb erre sarkaló mozzanattól eltekintve már csak azért is, mert a pornographia a gyakorlati életben legszorosabb összefüggésben és kölcsönhatásban van a szemérem elleni physikailag elkövetett erőszakos merényletekkel. Az erkölcsökbe való eldurvulás kihívásával, fékezhetetlen élvezetvágy és kéj érzet felkeltésével és ösztökélésével az esetek nagy részében a pornographia gerjeszti és táplálja az egyeseknek szemérme ellen elkövetett legsúlyosabb merényleteket. És mégis a valósággal felbujtónak az esküdszéki oltalom biztosításával kedvezőbb legyen a perjogi helyzete, mint azoknak a szerencsétleneké, akiket ő döntött romlásba és akikkel szemben legalább is alakilag a büntető törvény teljes szigorának alkalmazására kötelezett és kész az irgalom és a kegyelem osztogatásának hatalmi körén kívül helyezett szakbíráóság jár el?

De figyelembe kell venni azt is, hogy a pornographiának egészben és minden vonatkozásban az esküdtbírási hatáskörből kivételével őt összes kiágazásaiban, minden tényezőjére

kihatóan perjogilag is egységesen lehetne kezelni. Amit a mai hatásköri elrendezkedés lehetetlenné tesz azért, mert míg a fajtalanságot tartalmazó iratok kiállítói és terjesztői a járásbíróóságok előtt felelnek, addig a nyomtatványnak tartalmáért a sajtótörvény rendjén felelős személyek, tehát első sorban a szerző csak az esküdtektől vonhatók felelősségre. Ami nyilván lényegében egy és ugyanazon bűncselekmény tekintetében alapján véve felbujtói, tettestársi és segédi viszonyban egymást kiegészítő tevékenységgel közreműködött egyéneknek a materialis igazság által nem indokolható megkülönböztetett perjogi helyzetét jelenti és a különböző szervezetű és már ennél fogva is olykor homlokegyenest ellenkező felfogású ítélő hatóságoknak egymásétól eltérő ténymegállapításaira és jogi következtetésekre vezet. Arra a méltatlan és jogállamban meg nem tűrhető, tehát a kínálkozó lehetőség határain belül kikerülni köteles eshetőségre, hogy egy és ugyanazt a nyomtatványt illetően annak szerzőjét az esküdtszék a pornographia vádja alól fölmenti, mert nem észlelte a nyomtatványnak büntetendő tartalmát, a kereskedőt pedig, ki a könyvet áruba bocsátotta, a járásbíróóság szemérem elleni vétség miatt elítéli és megbünteti. Ennek az eshetőségnek nagyrészt útját állja, ha a pornographáló urakat kiveszszük a tisztességes sajtó munkásai számára garantialis intézményként rendelt esküdtbíróósági hatáskorból és bűnösségük avagy büntelenségük kérdésének kezelését egységes döntés végett ugyanarra a szakbíróóságra bizzuk, mely a terjesztők és a kiállítók ellen jár el. Amennyiben aggály merülne föl ily ügyekre vonatkozólag az egyes bírói ítélkezés hivatottsága ellenében, semmi akadálya annak, magam is megnyugtatóbbnak érzem, hogy az egész díszes társaság a szerző úron kezdve a rikkancsig társas bíróóság, a törvényszékek pártfogásába ajánltassék. A lényeg abban van, hogy kik erkölcs és jog ellenére pornographiat plántálnak és virágoztatnak, a törvény és a közmoral rendeletéből miatta bűnhődjenek is. E végből az ultima ratio alkalmazása körül is concentricusan és céltudatosan föl kell venni és következetesen folytatni kell a küzdelmet, mely valójában csak védekezés az egyéni, a családi, a társadalmi moral megcsúfolására és megbuktatására szervezett támadások ellen.

Mert csak ha a tisztességes egyének és a társadalmi szövetkezők, magánosok és hatóságok, autonóm testületek és a közvetlen államhatalom egyetértve és vállvetve szálljanak síkra ezen mohón hódító veszedelmes kór ellen; ha ezen védelmi háború sikeressége érdekében ledőlnek a különböző nemzetek és államok között emelt válaszfalak is és mint az általános emberiségi javakat, a közös culturát fenyegető egyéb veszélyek elhárítására és csirájukban elfojtására, úgy a szennyes sajtó pusztításainak egyetemes leküzdésére is nemzetközi véd- és dacyszövetség létesül: csak akkor biztat a remény, hogy sikerülend ha nem is kipusztítani, de legalább nyilvános szerepléséből a lebujaiba szorítani, hódításaiban és toborzásaiban megfékezni a pornographiát.